

1. Psihopedagogie specială

Observație

1. Temele marcate cu asterix (*) nu sunt cerute la definitivare.
2. Candidații pentru obținerea examenului de definitivare și gradul II pot opta pentru domeniul de specializare specific unității de învățământ în care își desfășoară activitatea. Astfel:
 - cadrele didactice din unitățile școlare pentru deficienți de intelect susțin examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) din tematica generală și tematica specifică Psihopedagogiei speciale a deficienților de intelect (respectiv II.1.);
 - cadrele didactice din unitățile școlare pentru deficienți de auz susțin examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) din tematica generală și tematica specifică Psihopedagogiei speciale a deficienților de auz (respectiv II.2.);
 - cadrele didactice din unitățile școlare pentru deficienți de vedere susțin examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) din tematica generală și tematica specifică Psihopedagogiei speciale a deficienților de vedere (respectiv II.3.);
 - cadrele didactice care își desfășoară activitatea pe post de logoped susțin examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) din tematica generală și tematica specifică Logopediei (respectiv II.4.);
 - cadrele didactice care îndeplinesc funcția de logoped într-o unitate de învățământ special pot opta (pentru definitivare și gradul didactic II) între domeniul Logopediei și al Psihopedagogiei deficienței specifice unității respective (vor susține examenul din tematica generală și din tematica pentru care a optat);
 - cadrele didactice itinerante/sprijin vor susține examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) în funcție de specificul dizabilității majorității numărului de elevi pentru care asigură asistență educațională (vor susține examenul din tematica generală și din tematica pentru care a optat);
 - cadrele didactice din învățământul de masă de la clasele integratoare pot susține examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) în funcție de tipul dizabilității elevilor integrați (vor susține examenul din tematica generală și din tematica pentru care a optat);
 - cadrele didactice care funcționează la grupele/clasele cu elevi cu deficiențe asociate/multiple vor susține examenele (pentru definitivare și gradul didactic II) la tematica generală și la una din tematicile specifice unei categorii de dizabilități.

Competențe teoretice generale - cunoștințe referitoare la:

- conținutul, componentele și ramurile psihopedagogiei speciale;
- delimitări conceptuale: defect, deficiență, incapacitate, handicap, compensare, terapie, recuperare etc.;
- etiologia principalelor categorii de deficiențe/dizabilități (mentale/de intelect, vizuale, auditive, motorii/neuromotorii) și a tulburărilor de limbaj;
- tipologia deficiențelor;

- particularitățile proceselor psihice ale persoanelor cu diferite tipuri de deficiență/dizabilitate (procese senzorio-perceptive, reprezentări, atenție, memorie, gândire, limbaj, afective etc.);
- teorii ale învățării cu aplicabilitate la diferite categorii de elevi cu deficiențe/dizabilități;
- practici moderne în psihopedagogia specială: educația timpurie, educație integrată/incluzivă, programe de intervenție personalizată, echipa interdisciplinară etc.);

Competențe metodologice generale vizând:

- principiile didacticii în educația specială;
- evaluarea complexă a principalelor categorii de persoane cu deficiențe/dizabilități pentru stabilirea diagnosticului;
- elaborarea programelor personalizate: recuperatorii, compensatorii, educative;
- modalități de implicare în elaborarea planului de servicii personalizat, consilierea familiilor etc.
- adaptarea curriculară (selectarea și diferențierea conținuturilor, metodelor, procedurilor și mijloacelor didactice);
- strategiile de predare-învățare activizante (de exemplu, învățarea mediată, învățarea prin cooperare, învățarea interactivă etc.);
- evaluarea predictivă, formativă și sumativă;
- orientarea școlară și profesională a persoanelor cu dizabilități (principii, forme și metode de realizare).

I. TEMATICA GENERALĂ:

I.1. Stadiul actual și tendințele privind intervenția, educația și asistența persoanelor cu cerințe speciale

- a. Obiectul, scopul și sarcinile psihopedagogiei speciale. Conținutul și structura psihopedagogiei speciale. Statutul interdisciplinar, relațiile cu psihologia, pedagogia și alte științe. Problematika terminologiei în literatura de specialitate.
- b. Experiența națională și internațională cu privire la noile practici în reabilitarea și educația persoanelor/elevilor cu dizabilități.
- c. Finalitățile și cadrul conceptual al asistenței psihopedagogice și educației speciale.
- d. Specificul relației și interacțiunii între ereditate – mediu – educație la persoanele cu dizabilități. Raportul învățare-dezvoltare-compensare la persoanele cu dizabilități.*
- e. Noile tehnologii informatice și educația specială. Orientări actuale în tehnologia IT pentru persoanele cu dizabilități. Învățarea asistată de calculator la elevii cu dizabilități
- f. Aspecte privind calitatea vieții și serviciilor pentru copii/persoanele cu cerințe speciale.*

I.2. Evaluarea și expertiza elevilor cu cerințe speciale. Metode și mijloace de evaluare/investigație utilizate în psihopedagogia specială.

- a. Evaluarea elevilor cu cerințe speciale - proces continuu și complex.
- b. Evaluarea în contextul intervenției educațional-recuperatorii a copiilor cu cerințe speciale.*
- c. Metode și mijloace de investigație psihologică și psihopedagogică a elevilor cu cerințe speciale.
- d. Fișa psihopedagogică și modalități de valorificare a acesteia în cunoașterea elevilor cu cerințe speciale; criteriile care trebuie să stea la baza caracterizării psihopedagogice a elevilor cu dizabilități; importanța și relevanța diagnosticului diferențial în activitățile educativ-recuperatorii cu elevii care prezintă diferite tipuri de dizabilități.

1.3. Organizarea proceselor corectiv-compensatorii și instructiv-educative la elevii cu cerințe educative speciale.

- a. Aplicarea teoriilor învățării în activitățile corectiv-compensatorii și instructiv-educative la elevii cu dizabilități;
- b. Particularități ale proceselor psihice și învățarea de tip școlar la elevii cu dizabilități.
- c. Aplicații ale terapiilor ocupaționale în educația specială.
- d. Algoritmul elaborării Planului de servicii personalizat (PSP) și a Programului de intervenție personalizat (PIP);
- e. Evaluarea educațională a elevilor cu cerințe educative speciale; rolul și relevanța practică a evaluării educaționale, strategii și metode de evaluare și autoevaluare.
- f. Managementul clasei/grupeii în activitățile cu elevii cu cerințe educative speciale.*

1.4. Integrarea copiilor cu cerințe educative speciale în școala de masă/obișnuită.

- a. Conceptele de integrare, incluziune, diferențiere. Modalități și forme ale integrării existente în școala românească. Avantaje și limite ale integrării școlare.
- b. Evaluarea complexă a copiilor cu cerințe educative speciale; diagnosticul psihopedagogic-rol și importanță în decizia de integrare școlară a copiilor cu dizabilități.*
- c. Modalități de facilitare a integrării copiilor cu deficiențe în școala publică prin: depistare și intervenție timpurie, educație preșcolară, debut școlar în școala publică, trasee educaționale compatibile cu tipul și gradul de deficiență.
- d. Școala incluzivă: caracteristici și obiective. Aspecte privind managementul școlii incluzive.
- e. Forme de organizare și proiectare didactică în condițiile educației integrate. Aspecte privind adaptarea și individualizarea curriculum-ului școlar pentru elevii cu cerințe educative speciale integrați. (programa adaptată și proiectarea diferențiată a activităților didactice, corective și recuperatorii).*
- f. Aspecte specifice ale relațiilor interpersonale în clasele/școlile incluzive.*

1.5. Copilul/persoana cu cerințe speciale, familia și integrarea profesională

- a. Copilul cu cerințe speciale și familia. Consilierea familiei și a aparținătorilor.
- b. Consilierea și orientarea elevilor cu cerințe educative speciale.*
- c. Integrarea profesională a persoanelor cu dizabilități; repere calitative

Bibliografie orientativă:

1. Ainscow, M. (1994), **Special Needs în the Classroom; *A Teacher Education Guide***, J. Kingsley Publishers, UNESCO.
2. Crețu, Verginia, (2006), **Incluziunea socială și școlară persoanelor cu handicap**, București, Ed. Printech.
3. Gherguț, A. (2005), **Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice**, Editura Polirom, Iași.
4. Gherguț, A. (2006), **Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație**, Editura Polirom, Iași.
5. Gherguț, A.; Neamțu C. (2000), **Psihopedagogie specială**, Editura Polirom Iasi.
6. Mușu, I., Taflan, A. (1997). **Terapia educațională integrată**, Ed. Pro Humanitate, București.
7. Popovici, D.V (1999). **Elemente de psihopedagogia integrării**, Editura Pro Humanitate, București.
8. Popovici, D.V., (2007), **Orientări teoretice și practice în educația integrată**, Ed. Universității Aurel Vlaicu din Arad.
9. Preda, V. (coord., 2000), **Orientări teoretico-praxiologice în psihopedagogia specială**, Editura PUC, Cluj-Napoca.
10. Paunescu C., Musu I.; **Psihologia speciala integrata. Handicapul mintal, Handicapul intelectual**, Bucuresti, Ed. Pro-Humanitate, 1997.
11. Radu Gh. și colab. (1999), **Introducere în psihopedagogia școlarilor cu handicap**, București, Editura Pro-Humanitate.
12. Ungureanu D. (1998), **Copii cu dificultati de invatare**, EDP, București .
13. Ungureanu, D. (2000), **Educația integrată și școala inclusivă**, Editura de Vest, Timișoara.
14. Verza, E. (coord., 1997), **Metodologii contemporane în domeniul defectologiei și logopediei**, Tipografia Universitatii din București.
15. Verza, E., (1998), **Psihopedagogie specială**, București, Editura Didactică și Pedagogică.
16. Verza, E., (2003), **Tratat de logopedie**, București, Editura Fundației Humanitas.
17. Verza, E.F., (2002), **Introducere în psihopedagogia specială și asistența socială**, București, Ed. Fundației Humanitas.
18. Vărășmaș, T., Daunt, P., E., Mușu, I. (1996), **Integrarea în comunitate a copiilor cu cerințe educative speciale**, Editura Alternative, București.

II. TEMATICI SPECIFICE:

II.1. PSIHOPEDAGOGIA SPECIALĂ A DEFICIENȚELOR DE INTELECT

II.1.1. Problematica științifică generală privind deficiențele de intelect

II.1.1.1. Problematica generală a psihopedagogiei deficiențelor de intelect:

- a. Cadru conceptual, definiții, terminologie și teorii explicative privind apariția și modul de manifestare al deficiențelor mintale.
- b. Sistemul actual de asistență, educație specială și recuperare pentru persoanele cu deficiențe mintale/de intelect (în țara noastră și străinătate).
- c. Tendințe și practici moderne în conceperea și organizarea serviciilor de educație, recuperare și asistență specializată pentru elevii/persoanele cu deficiențe mintale/de intelect.*

II.1.1.2. Clasificarea și etiologia specifică deficiențelor mintale/de intelect.

- a. Criteriile de clasificare ale deficiențelor mintale/de intelect.
- b. Principalele categorii etiologice responsabile de apariția deficiențelor mintale; etiologia endogenă; etiologia exogenă.
- c. Diagnosticul diferențial în cazul deficiențelor mintale; pseudodeficiența mintală, întârziere mintală, gradele de deficiență mintală după OMS.
- d. Metode, procedee, tehnici, instrumente, utilizate pentru elaborarea programelor individuale de recuperare complexă și inițierea măsurilor de orientare-reorientare școlară și profesională .*

II.1.1.3. Caracterizarea principalelor tipuri de deficiență mintală/de intelect.

- a. Trăsăturile generale ale deficienței mintale.
- b. Sindroame în deficiența mintală (cromozomiale, metabolice, endocrine etc.); particularități ale dinamicii dezvoltării la copiii cu deficiențe mintale/de intelect.*
- c. Caracteristici psihopedagogice ale elevilor cu intelect de limită.
- d. Caracteristici psihopedagogice ale elevilor cu deficiență mintală de gradul I (deficiență mintală ușoară)
- e. Caracteristici psihopedagogice ale elevilor cu deficiență mintală de gradul II (deficiență mintală moderată și deficiență mintală severă)
- f. Caracteristici psihopedagogice ale elevilor cu deficiență mintală de gradul III (deficiență mintală profundă).

II.1.1.4. Particularități ale proceselor psihice la deficienții de intelect.

- a. Particularitățile senzațiilor, percepțiilor, reprezentărilor la copiii cu deficiențe mintale;
- b. Particularitățile gândirii, limbajului, memoriei, imaginației, atenției, motricității la copiii cu deficiențe mintale;
- c. Particularități ale motivației, afectivității, voinței la copiii cu deficiențe mintale;
- d. Consecințe ale acestor particularități în activitatea de educație specială și recuperare.
- e. Modificările de ansamblu în structura personalității la elevul cu deficiențe de intelect.
- f. Modelarea compensatorie a personalității în procesul de educație specială și recuperare a elevilor cu deficiențe de intelect.*

II.1.2. Probleme de didactică și metodică în activitățile cu deficienții de intelect

II.1.2.1. Organizarea și forme de realizare a procesului instructiv-educativ și recuperator pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect.

- a. Modalități de organizare a clasei și/sau a grupelor de elevi pentru activități de învățare, pregătire practică și de recuperare/ameliorare a deficiențelor mintale.
- b. Specificul aplicării principiilor didactice, metodelor și procedeele în activitățile instructiv-educative și recuperatorii cu elevii care prezintă deficiențe de intelect;
- c. Obiectivele și conținutul procesului instructiv-educativ și recuperator pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect; strategii de selectare, adaptare și individualizare a conținuturilor educative;
- d. Specificul proiectării didactice în activitățile instructiv-educative și recuperatorii pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect; modele de planificare și proiectare;
- e. Teoria și practica învățării mediate.*
- f. Forme de activitate diferențiată și individualizată (programe educațional-terapeutice individuale) pentru elevii cu deficiențe mintale; specificul relației educat-educator în contextul activităților de grup și individuale, organizate cu elevii care prezintă deficiențe de intelect.*
- g. Aspecte privind modernizarea demersului metodologic în activitatea de instruire, educație și recuperare a elevilor cu deficiențe mintale; metode interactive (activ-participative), utilizarea mijloacelor audio-vizuale și informatice; utilizarea de softuri educaționale.

II.1.2.2. Aspecte referitoare la metodică activităților de predare-învățare pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect

- a. Metodologia predării-învățării cunoștințelor elementare de limba română; utilizarea metodei fonetice analitico-sintetice, în activitatea de învățare a citit-scrisului; exersarea citirii corecte, conștiente și expresive și a capacității de redare cu cuvinte proprii a celor citite; exersarea scrierii lizibile (caligrafice) și corecte (ortografice) cu respectarea regulilor gramaticale elementare; largirea și dezvoltarea vocabularului, accentuarea expresivității orale, consolidarea pronunției corecte, etc.
- b. Metodologia activităților de stimulare și corectare a componentelor psihomotricității în cadrul activităților instructiv-educative obișnuite.
- c. Metodologia predării-învățării cunoștințelor elementare de matematică; dificultăți întâmpinate de elevii cu deficiențe de intelect în procesul învățării cunoștințelor elementare de aritmetică și geometrie. Explicarea cauzelor (psihologice) și alegerea demersului metodologic adecvat pentru depășirea dificultăților în însușirea numeratiei orale și a numeratiei scrise, efectuarea operațiilor aritmetice, rezolvarea de probleme simple, utilizarea practică a unităților de măsură (exerciții cu numere corecte).
- d. Metodologia activităților de corectare a tulburărilor de limbaj și de dezvoltare a abilităților de comunicare.

- e. Metodologia activităților de terapie educațională în recuperarea complexă a copiilor cu deficiențe de intelect; formele de terapie educațională (terapia ocupațională, meloterapia, terapia de expresie grafică și plastică, terapia cognitivă/stimulare cognitivă, ludoterapia, terapia și educarea psihomotricității, organizarea și formarea autonomiei personale și sociale, terapia cu ajutorul animalelor); tipuri de activități, modalități de organizare și desfășurare.*

Bibliografie orientativă:

1. Arcan P.; Ciumageanu D. (1980), **Copilul deficient mintal**, Timisoara, Ed, Facla.
2. Crețu, Verginia, (2002), **Educația pentru drepturile copilului**, București, Ed. Semne.
3. Gherguț, A. (2005), **Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obtinere a gradelor didactice**, Editura Polirom, Iași.
4. Popovici D.V. (2000). **Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale**, Editura Pro Humanitate, București.
5. Paunescu C. (1978), **Deficienta mintala și organizarea personalitatii**, E.D.P., București .
6. Paunescu C. (1977), **Deficienta mintala și procesul invatarii**, E.D.P., București .
7. Radu, Gh., (2002), **Psihologia școlară pentru învățământul special**, București, Ed. Fundației Humanitas.
8. Verza, E., (1987), **Psihodiagnoză și prognoză în defectologie**, Rev. de Psihologie (4).
9. Verza, E., (1998), **Psihopedagogie specială**, București, Ed. Didactică și Pedagogică.
10. Verza, E.F., (2002), **Introducere în psihopedagogia specială și asistența socială**, București, Ed. Fundației Humanitas.
11. Zazzo, R. (1979), **Debilitățile mintale**, E.D.P., București.

II.2. PSIHOPEDAGOGIA SPECIALĂ A DEFICIENȚILOR DE AUZ

II.2.1. Problematika științifică generală privind deficiențele de auz

II.2.1.1. Noțiuni fundamentale ale psihopedagogiei deficienților de auz

- a. Etiologia și clasificarea deficiențelor de auz;
- b. Depistarea și evaluarea (ortofonică și psihologică) a pierderilor de auz.
- c. Tabloul psihopedagogic al deficiențelor de auz.
- d. Compensarea, demutizarea și ortofonia.
- e. Particularități ale evoluției limbajului oral și scris la persoanele cu hipoacuzie și la persoanele demutizate.

- f. Consecințele generale ale pierderii de auz asupra recepționării informației și dezvoltării psihice.
- g. Specificul dezvoltării psihice a copilului deficient de auz în comparație cu copilul auzitor, teorii moderne cu privire la ambianța cea mai adecvată pentru dezvoltarea psihică a copiilor cu deficiențe de auz.*
- h. Deficiențe senzoriale multiple: surdocecitatea – etiologie și tipologie. Sisteme alternative și augmentative de comunicare.*

II.2.1.2. ELEMENTE DE SURDOTEHNICĂ.

- a. Metode și tehnici de examinare a funcției auditive;
- b. Audiometria tonală și vocală, interpretarea examenului audiometric.
- c. Protezele auditive și contribuția lor compensatorie.
- d. Rolul surdotehnicii în mărirea eficienței activităților de învățare.*
- e. Clasificarea mijloacelor surdo-tehnice (individuale, colective, portabile, fixe, mecanice, electrice, electronice) și descrierea lor în funcție de analizator (auditive, vizuale, vibrotactile, electrostimulatoare, combinate).

II.2.2. Probleme de didactică și metodică în activitățile cu deficienții de auz

II.2.2.1. Elemente de didactică și metodică activităților instructive-educative cu elevii care prezintă deficiențe de auz

- a. Conținutul învățământului pentru deficienții de auz; cerințele didactice generale și speciale de care trebuie să țină seama în proiectarea și desfășurarea activităților didactice cu elevii care prezintă deficiențe de auz.
- b. Specificul aplicării metodelor didactice în activitățile școlare desfășurate cu deficienți de auz.
- c. Caracterul formativ al procesului de învățământ pentru deficienții de auz în etapa actuală - mijloc esențial al creșterii randamentului școlar și al prevenirii insucceselor școlare.*
- d. Demutizarea: motodologia însușirii laturii fonetice (articulatorii) a limbii, însușirii lexicului și însușirii construcției gramaticale a limbii; implicațiile și specificul aplicării metodelor clasice de demutizare - metoda orală, metoda grafică; dactilografia; diferite forme de aplicare a sistemului dactil, avantajele și limitele în folosirea limbajului dactil.
- e. Metode și procedee folosite în desfășurarea lecțiilor de structurare și formare a limbajului.
- f. Metode specifice perioadei preabecedare, abecedare și postabecedare.
- g. Limbajul mimico-gesticular și raportul cu limbajul oral. Implicații și limitele limbajului mimico-gesticular.
- h. Emiterea vorbirii; ortofonie; sarcini ortofonice: formarea și exersarea respirației verbale, educarea sensibilității vibrotactile și interacțiunea analizatorilor, emiterea sunetelor și corectarea tulburărilor de pronunție, coarticulația, învățarea elementelor prozodice ale limbii (ritm, accent, intonație), dezvoltarea auzului, corectarea pronunției pe baza de auz.
- i. Comunicarea totală. Avantaje și limite.*

Bibliografie orientativă:

1. Anca, M. (2004), **Psihologia deficientilor de auz**, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca
2. Anca, M. (2000), **Examinarea si evaluarea functiei auditive**, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca
3. Anca, M. (2000), **Interventii psihopedagogice in antrenarea functiei auditive**, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca
4. Caraman L.; Caraman Al. (1983), **Metodologia procesului demutizării**, E.D.P., București.
5. Popa M. (1994), **Elemente de psihopedagogia deficienților de auz**, București, INRESPH.
6. Pufan C. (1972, 1982), **Probleme de surdo-psihologie**, vol. I și vol. II, E.D.P., București.
7. Stanica, I, și colab. (1977), **Psihopedagogia speciala. Deficiente senzoriale**, Ed. Prohumanitate, București .
8. **Tucker,I., Powell, C. (1993)**. Copilul cu deficiențe de auz și școala, București.
9. **Verza, E., (1977)**, Dislalia și terapia ei, București, Editura Didactică și Pedagogică.

II.3. PSIHOPEDAGOGIA SPECIALĂ A DEFICIENȚELOR DE VEDERE

II.3.1. Problematika științifică generală privind deficiențele de vedere

II.3.1.1. Noțiuni fundamentale ale psihopedagogiei deficienților de vedere

- a. Etiologia deficiențelor de vedere;
- b. Clasificarea deficiențelor de vedere (după OMS);
- c. Aspecte privind indicatorii funcționali ai vederii și modalități de evaluare;
- d. Compensarea la deficienții de vedere; mecanisme și tipuri de compensare.
- e. Aspecte ale relațiilor interpersonale în condițiile deficiențelor vizuale.
- f. Deficiențe senzoriale multiple: surdocecitatea – etiologie și tipologie. Sisteme alternative și augmentative de comunicare.*

II.3.1.2. Particularități ale proceselor psihice la persoanele cu vedere slabă.

- a. **Structura funcțională a explorării vizuale în funcție de patologie.**
- b. **Ambliopia strabică: implicații în sfera perceptivă și tipuri de intervenții terapeutice.**
- c. **Particularități ale percepției și reprezentărilor.**
- d. **Particularități ale memoriei operative vizuale.**
- e. **Formarea și consolidarea gesturilor în condițiile vederii slabe.**

f. Elemente psihofiziologice și psihice ale educației vizuale.*

II.3.1.3. Particularități ale proceselor psihice la persoanele nevăzătoare (cu cecitate)

- a. Particularități ale explorării tactil-kinestezice.
- b. Orientarea spațială și mobilitatea în condițiile cecității.
- c. Particularități ale percepției tactil-kinestezice.
- d. Particularități ale reprezentărilor (reprezentările de substituție).
- e. Funcționalitatea limbajului și gândirii în condițiile cecității.
- f. Funcționalitatea inteligenței în condițiile cecității.*
- g. Calități și limite ale unor probe de psihodiagnostic adaptate pentru nevăzători.*

II.3.2. Probleme de didactică și metodică în activitățile cu deficienți de vedere

II.3.2.1. Elemente de didactică și metodică activităților corectiv compensatorii și instructive-educative cu elevii care prezintă deficiențe de vedere

- a. Valențele corectiv-compensatorii și formative ale intervenției timpurii.
- b. Metode, procedee și tehnici de stimulare și educație vizuală a slab-văzătorilor.
- c. Conținutul învățământului pentru deficienții de vedere; cerințele didactice generale și speciale de care trebuie să țină seama în proiectarea și desfășurarea activităților didactice cu elevii care prezintă deficiențe de vedere.
- d. Probleme specifice ale predării-învățării citirii și scrierii la slab-văzători/ambliopi.
- e. Instruirea pre-Braille a copiilor cu ambliopie. Principiile sistemului Braille. Tehnici de citire Braille (citirea unimanuală, bimanuală).
- f. Specificul aplicării metodelor didactice în activitățile școlare desfășurate cu elevii deficienți de vedere.
- g. Mijloace tehnice de instruire pentru elevii slab-văzători și nevăzători.
- h. Rolul tehnologiilor de acces în procesul de învățare și comunicare.*
- i. Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple în educarea și reabilitarea deficienților de vedere.*

Bibliografie orientativă:

1. **Damaschin D. (1973)**, Defectologia. Teoria și practica compensației, **E.D.P., București.**
2. **Preda V. (1988)**, Explorarea vizuală. Cercetări fundamentale și aplicative. **Editura Științifică și Enciclopedică, București.**
3. **Preda, V., Cziker, R. (2004)**, Explorarea tactil-kinestezică în perceperea obiectelor, a imaginilor
4. tactile și în scrierea Braille, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
5. Rozorea, Anca, (2003), **Deficiențele senzoriale din perspectiva psihopedagogiei speciale**, Constanța, Editura Pontos.
6. Stanica, I, și colab. (1997), **Psihopedagogia specială. Deficiente senzoriale**, Ed. Prohumanitate, București .

7. **Ștefan M. (1999)**, Psihopedagogia copiilor cu handicap de vedere, **Ed. ProHumanitate.**
8. **Ștefan M. (1981)**, Educarea copiilor cu vedere slabă. Ambliopi, **E.D.P., București.**
9. **Verza, E., (1990)**, Elemente de psihopedagogia handicapaților, **Editura Universității din București.**

II.4. LOGOPEDIE

II.4.1. PROBLEMATICA ȘTIINȚIFICĂ GENERALĂ PRIVIND TULBURĂRILE DE LIMBAJ

II.4.1.1. PROBLEMATICA GENERALĂ ȘI ELEMENTE DE PSIHOLOGIA LIMBAJULUI

- a. Clasificarea tulburărilor de limbaj.
- b. Etiologia tulburărilor de limbaj.
- c. Legi și principii în logopedie.
- d. Activitatea de profilaxie a tulburărilor de limbaj
- e. Procesul de elaborare, organizare, structurare și integrare a limbajului.
- f. Teorii psihologice ale limbajului (teoria ineistă-Chomski, teoria constructivistă, teoria cognitivă și interacționistă etc.).*

II.4.1.2. Investigare, examinare și diagnostic diferențial în logopedie

- a. Investigații clinice: neurologice, psihiatrice, endocrinologice.; examinare senzorială (acuitate auditivă, vizuală); examenul motricității, examenul psihologic.
- b. Activitatea de depistare. Forme de examinare, tehnici, metode. Formele depistării. Scopul depistării. Antrenarea factorilor educaționali și medicali în depistarea tulburărilor de limbaj.
- c. Examinarea complexă a tulburărilor limbajului oral și scris. Principii și metode utilizate în examinarea logopedică.
- d. Examinarea limbajului. Metode, procedee și teste.*
- e. Diagnostic și evaluare logopedică.

II.4.1.3. Tulburările limbajului

- a. Tulburările de pronunție (dislalia, rinolalia, dizartria): etiologie; simptomatologie; diagnostic diferențial; terapie.
- b. Tulburările de ritm și fluentă a vorbirii (bâlbâiala, logonevroza): etiologie; simptomatologie; diagnostic diferențial; terapie.
- c. Tulburările de voce (afonia, disfonia, fonastenia).

- d. Tulburările limbajului scris-citit : tipologie; forme; clasificări; relațiile dintre dislexie și disgrafie; dislexia-disgrafia la copilul normal și la copilul cu deficiență de intelect; implicațiile dislexiei-disgrafiei în metodologia predării scris-cititului; metode generale și specifice logopedice de corectare .
- e. Tulburările polimorfe de limbaj (alalia, afazia) : etiologie; simptomatologie; diagnostic diferențial; terapie.
- f. Tulburările de dezvoltare a limbajului (mutismul psihogen, retardul verbal).
- g. Tulburări de limbaj pe bază de disfuncții psihice (dislogii, ecolalii, jargonofazii, bradifazii).
- h. *Tulburările procesului de elaborare și organizare a limbajului: tulburările determinate de surditate și hipoacuzie; tulburările limbajului determinate de deficiențe de intelect; tulburările de limbaj în contextul deficiențelor de vedere; tulburări de limbaj determinate de bolile psihice.**

II.4.1.4. Principiile științifice care stau la baza activității logopedice și formele ei.

- a. Noțiunea de terapie complexă a tulburărilor de limbaj. Principiile fiziologice, psihologice și pedagogice ale terapiei complexe.
- b. Compensare, reechilibrare, reeducare funcțională.
- c. Psihoterapia individuală de grup în contextul tulburărilor de limbaj.
- d. Organizarea activităților logopedice în învățământul preșcolar, în condițiile școlii obișnuite și în școlile speciale.
- e. Activitatea metodică a logopedului cu educatorii, învățătorii, profesorii, părinții/apartinătorii.*

II.4.2. Probleme de didactică și metodică în activitățile de terapie logopedică

II.4.2.1. Metodologia activității de terapie corectiv-educatională a tulburărilor de limbaj.

- a. *Schema de desfășurare a acțiunii de terapie a tulburărilor de limbaj: stabilirea planului de acțiune terapeutică și individualitatea metodelor, procedeele în cadrul terapiei complexe*
- b. *Descrierea metodelor și fundamentarea lor științifică.*
- c. Fișa logopedică; întocmirea fișei logopedice și a evidenței activității logopedice.
- d. Organizarea metodico-științifică a activității logopedice în raport cu tipurile de tulburări cunoscute.
- e. Etapele terapiei complexe. Strategia fiecărei etape. Metodele și procedeele pentru urmărirea eficienței acțiunii terapeutice.*

Bibliografie orientativă:

1. Anca, M.(2003), **Logopedie**, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca.
2. Boscaiu, E. (1973), **Prevenirea și corectarea tulburărilor de vorbire în gradinitele de copii**, E.D.P., București .
3. Boscaiu, E. (1983), **Bălbâiala, prevenire și tratament**, E.D.P., București .

4. Burlea, Georgeta și colab. (2003), **Bâlbâiala, manual de diagnostic și terapie**, Chișinău, Ed. Tehnică Info.
5. Mititiuc I. (1986), **Probleme psihopedagogice la copilul cu tulburări de limbaj**, Iași, Ed. Ankarom.
6. Moldovan, I. (2006), **Corectarea tulburărilor limbajului oral**, Presa Universitară Clujeana, Cluj-Napoca.
7. Ungureanu D., **Compendiu logopedic școlar**, EDP, București , 1998.
8. Verza, E., (1977), **Dislalia și terapia ei**, Editura Didactică și Pedagogică, București.
9. Verza, E., (1983), **Disgrafia și terapia ei**, București, Editura Didactică și Pedagogică.
10. Verza, E., (2003), **Tratat de logopedie**, vol. I, București, Editura Fundației Humanitas.
11. Verza E.F, (2004), **Afectivitate și comunicare la copiii în dificultate**, București, Ed. Fundației Humanitas.
12. Vrasmas, E, Stanică, C., **Terapia tulburărilor de limbaj. Intervenții logopedice**, EDP, București, 1997.

TEME ORIENTATIVE
PENTRU ELABORAREA LUCRĂRILOR METODICO-ȘTIINȚIFICE
ÎN VEDEREA OBTINERII GRADULUI DIDACTIC I ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT
Specializarea Psihopedagogie specială/Educație specială

1. Valențe formative ale jocului în dezvoltarea psihică a copilului cu cerințe speciale.
2. Particularități ale învățării motrice (la o categorie de copii cu deficiențe).
3. Strategii și tehnici educative aplicabile la subiecții cu sindrom Down.
4. Educarea sociabilității la diferite categorii de deficienți.
5. Formarea capacităților de autonomie personală (la o categorie de copii cu dizabilități).
6. Metodologia corectării tulburărilor dislexico-disgrafice (la o categorie de copii cu dizabilități).
7. Structura și dinamica relațiilor interpersonale în microgrupul de elevi al școlilor incluzive.
8. Aspecte psihopedagogice ale procesului de învățare la diferite arii curriculare.
9. Terapie ocupațională în cadrul procesului educativ.
10. Educația plastică și valențele sale terapeutice.
11. Utilizarea meloterapiei în educația specială.
12. Stimularea și educația vizuală a copiilor cu vedere slabă.
13. Metodologia compensării și recuperării (la o categorie de copii cu dizabilități).
14. Valențele corectiv-compensatorii și formative ale programelor educative personalizate (la o categorie de copii cu dizabilități).
15. Modalități de optimizare a citirii și scrierii Braille.
16. Terapie tulburărilor de pronunție (la o categorie de copii cu dizabilități).
17. Specificul tulburărilor comportamentale la elevii cu deficiență mintală.
18. Metode și procedee de stimulare a comunicării verbale (la o categorie de copii cu dizabilități).
19. Implicațiile pedagogice ale limbajului mimico-gesticular în procesul învățării la deficienții de auz.
20. Particularități ale formării și dezvoltării limbajului la elevii cu hipoacuzie.
21. Relația limbaj – personalitate – comportament.
22. Comunicarea afectivă.
23. Comunicarea totală.

Notă:

Candidații pot să propună teme proprii, în raport cu preocupările și interesele de cunoaștere personale și cu direcțiile de cercetare din instituțiile de învățământ de care aparțin coordonatorii științifici.

**Programa pentru examene de
definitivat și gradul didactic II
pentru
Învățători/Institutori/Educatori învățământ special**

Observație:

1. Temele marcate cu asterix (*) nu sunt cerute la definitivat.
2. Tematica este valabilă pentru institutori, învățători, educatoarele din grădinițele speciale sau grădinițele de masă (de la grupele cu copii cu deficiențe) sau persoanele care lucrează în instituțiile speciale de educație (respectiv persoanele care au obținut, în urma parcurgerii și absolvirii unor cursuri recunoscute de ministerul de resort, un atestat în psihopedagogie specială/educație specială).

Competențe teoretice generale - cunoștințe referitoare la:

- conținutul, componentele și ramurile psihopedagogiei speciale;
- delimitări conceptuale: defect, deficiență, incapacitate, handicap, compensare, terapie, recuperare etc.;
- principalele categorii etiologice implicate în apariția deficiențelor;
- tipologia deficiențelor;
- structura și conținutul activităților corectiv-compensatorii, recuperatorii și instructiv-educative;
- practici moderne în psihopedagogia specială : educația timpurie, educație integrată/incluzivă, programe de intervenție personalizată, echipa interdisciplinară etc.);

Competențe metodologice generale vizând:

- principiile didacticii în educația specială;
- aplicarea programelor personalizate : recuperatorii, compensatorii, educative;
- adaptarea curriculară (selectarea și diferențierea conținuturilor, metodelor, procedurilor și mijloacelor didactice);
- strategiile de predare-învățare activizante (de exemplu, învățarea mediată, învățarea prin cooperare, învățarea interactivă etc.);
- evaluarea predictivă, formativă și sumativă;

TEMATICA GENERALĂ:

I.1. Stadiul actual și tendințele privind intervenția, educația și asistența persoanelor cu cerințe speciale

- g. Obiectul, scopul și sarcinile psihopedagogiei speciale. Conținutul și structura psihopedagogiei speciale. Statutul interdisciplinar, relațiile cu psihologia, pedagogia și alte științe. Problematika terminologiei în literatura de specialitate.
- h. Experiența națională și internațională cu privire noile practici în reabilitarea și educația persoanelor/elevilor cu dizabilități.
- i. Finalitățile și cadrul conceptual al asistenței psihopedagogice și educației speciale.

- j. Noile tehnologii informatice și educația specială. Orientări actuale în tehnologia IT pentru persoanele cu dizabilități. Învățarea asistată de calculator la elevii cu dizabilități.*
- k. Modalități de aplicare în practică a Planului de servicii personalizat (PSP) și a Programului de intervenție personalizat (PIP);*

I.2. Organizarea proceselor corectiv-compensatorii și instructiv-educative la elevii cu cerințe educative speciale.

- g. Aplicații ale terapiilor educaționale (ocupaționale) în educația specială (ludoterapia, meloterapia, terapia de expresie grafică și plastică, terapia psihomotricității, formarea atoniei personale și sociale etc.).
- h. Specificul proiectării activităților recuperatorii și formative și a programelor individualizate de intervenție la diferite categorii de copii cu deficiențe (ludoterapia, educație psihomotorie, stimularea cognitivă, autonomie personală și socială)
- i. Particularități ale proceselor psihice și învățarea de tip școlar la elevii cu dizabilități.
- j. Factori psihologici și pedagogici ai însușirii citirii, scrierii și matematicii; precondiții pentru însușirea acestor discipline școlare.
- k. Strategii didactice activizante.
- l. Evaluarea educațională a elevilor cu cerințe educative speciale; rolul și relevanța practică a evaluării educaționale, strategii și metode de evaluare și autoevaluare. Evaluarea didactică: predictivă, formativă, sumativă;
- m. Cooperarea cu părinții și cu diferiți specialiști (logopezi, psihopedagogi, psihomotricieni, psihologi, asistenți sociali etc.).

I.3. Integrarea copiilor cu cerințe educative speciale în școala de masă/obișnuită.

- g. Conceptele de integrare, incluziune, diferențiere. Modalități și forme ale integrării existente în școala românească. Avantaje și limite ale integrării școlare.
- h. Modalități de facilitare a integrării copiilor cu deficiențe în școala publică prin: depistare și intervenție timpurie, educație preșcolară, debut școlar în școala publică, trasee educaționale compatibile cu tipul și gradul de deficiență.
- i. Școala incluzivă: caracteristici și obiective. Aspecte privind managementul școlii incluzive.
- j. Forme de organizare și proiectare didactică în condițiile educației integrate. Aspecte privind adaptarea și individualizarea curriculum-ului școlar pentru elevii cu cerințe educative speciale integrați. (programa adaptată și proiectarea diferențiată a activităților didactice, corective și recuperatorii).*
- k. Aspecte specifice ale relațiilor interpersonale în clasele/școlile incluzive.*

I.4. Problematica generală a psihopedagogiei deficientelor de intelect:

- a. Cadru conceptual, definiții, terminologie și teorii explicative privind apariția și modul de manifestare al deficiențelor mintale.
- b. Clasificarea și criteriile de clasificare ale deficiențelor mintale/de intelect.

- c. Principalele categorii etiologice responsabile de apariția deficiențelor mintale; etiologia endogenă; etiologia exogenă.
- d. Trăsăturile generale ale deficienței mintale.
- e. Caracteristici psihopedagogice ale elevilor cu intelect de limită, deficiență mintală de gradul I (deficiență mintală ușoară), deficiență mintală de gradul II (deficiență mintală moderată și deficiență mintală severă), deficiență mintală de gradul III (deficiență mintală profundă).
- f. Modalități de organizare a clasei și/sau a grupelor de elevi pentru activități de învățare, pregătire practică și de recuperare/ameliorare a deficiențelor mintale .
- g. Specificul aplicării principiilor didactice, metodelor și procedeele în activitățile instructiv-educative și recuperatorii cu elevii care prezintă deficiențe de intelect;
- h. Obiectivele și conținutul procesului instructiv-educativ și recuperator pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect; strategii de selectare, adaptare și individualizare a conținuturilor educative;*
- i. Specificul proiectării didactice în activitățile instructive-educative și recuperatorii pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect; modele de planificare și proiectare;*

I.5. Noțiuni fundamentale ale psihopedagogiei deficiențelor de auz

- a. Etiologia și clasificarea deficiențelor de auz;
- b. Caracteristici psihopedagogice ale deficiențelor de auz.
- c. Consecințele generale ale pierderii de auz asupra recepționării informației și dezvoltării psihice.*
- d. Conținutul învățământului pentru deficienții de auz; cerințele didactice generale și speciale de care trebuie să țină seama în proiectarea și desfășurarea activităților didactice cu elevii care prezintă deficiențe de auz.
- e. Specificul aplicării metodelor didactice în activitățile școlare desfășurate cu deficienți de auz.*

I.6. Noțiuni fundamentale ale psihopedagogiei deficiențelor de vedere

- a. Etiologia deficiențelor de vedere;
- b. Clasificarea deficiențelor de vedere (după OMS);
- c. Compensarea la deficienții de vedere; mecanisme și tipuri de compensare.*
- d. Deficiențe senzoriale multiple: surdocecitatea – etiologie și tipologie. Sisteme alternative și augmentative de comunicare.*
- e. Conținutul învățământului pentru deficienții de vedere; cerințele didactice generale și speciale de care trebuie să țină seama în proiectarea și desfășurarea activităților didactice cu elevii care prezintă deficiențe de vedere.

I.7. PROBLEMATICA GENERALĂ ȘI ELEMENTE DE PSIHOLOGIA LIMBAJULUI

- a. Definirea tulburărilor de limbaj și impactul lor asupra personalității și comportamentului.
- b. Relația dintre limbaj (comunicare) – personalitate - comportament
- c. Clasificarea tulburărilor de limbaj.
- d. Etiologia tulburărilor de limbaj.

- e. *Schema de desfășurare a acțiunii de terapie a tulburărilor de limbaj: stabilirea planului de acțiune terapeutică și individualitatea metodelor, procedeele în cadrul terapiei complexe.**

Bibliografie orientativă:

1. Arcan P.; Ciumageanu D. (1980), **Copilul deficient mintal**, Timisoara, Ed, Facla.
2. Boscaiu, E. (1973), **Prevenirea si corectarea tulburarilor de vorbire in gradinitile de copii**, E.D.P., Bucuresti.
3. Crețu, Verginia, (2006), **Incluziunea socială și școlară a persoanei cu handicap. Strategii și metode de cercetare**. București, Ed. Printech.
4. Gherguț, A. (2005), **Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri si examene de obtinere a gradelor didactice**, Editura Polirom, Iași.
5. Gherguț, A. (2006), **Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație**, Editura Polirom, Iași.
6. Gherguț, A.; Neamțu C. (2000), **Psihopedagogie specială**, Editura Polirom Iasi.
7. Mușu, I., Taflan, A. (1997). **Terapia educațională integrată**, Ed. Pro Humanitate, București.
8. Paunescu C. (1978), **Deficienta mintala si organizarea personalitatii**, E.D.P., Bucuresti.
9. Paunescu C. (1977), **Deficienta mintala si procesul invatarii**, E.D.P., Bucuresti.
10. Preda, V. (coord., 2000) , **Orientări teoretico-praxiologice în psihopedagogia specială**, Editura PUC, Cluj-Napoca.
11. **Preda, V. (1993)**, Psihologia deficienților de vedere, UBB Cluj-Napoca.
12. Preda, V. (coord., 2002), **Psihopedagogia intervenției timpurii la deficienții vizuali**, PUC, Cluj-Napoca.
13. Paunescu C., Musu I.; **Psihologia speciala integrata. Handicapul mintal, Handicapul intelectual**, Bucuresti, Ed. Pro-Humanitate, 1997.
14. Popovici, D.V. (2000); **Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale** , București, Ed. Pro Humanitate.
15. Popovici, D.V, (2007), **Orientări teoretice și practice în educația integrată**, București, Ed. Pro Humanitate.
16. Pufan C. (1972, 1982), **Probleme de surdo-psihologie**, vol. I și vol. II, E.D.P., București.
17. Radu Gh. si colab. (1999), **Introducere in psihopedagogia scolarilor cu handicap**, Bucuresti, Editura Pro-Humanitate.
18. Radu, Gh. (1999), **Psihopedagogia dezvoltării școlarilor cu handicap** , București, EDP.

23. Radu, Gh., (2002), **Psihologie școlară pentru învățământul special**, București, Ed. Fundației Humanitas.
24. **Tucker, I., Powell, C. (1993).** Copilul cu deficiențe de auz și școala, București.
25. **Ștefan M. (1999),** Psihopedagogia copiilor cu handicap de vedere, **Ed. ProHumanitate.**
26. **Ștefan M. (1981),** Educarea copiilor cu vedere slabă. Ambliopi, **E.D.P., București.**
27. Ungureanu D. (1998), **Copii cu dificultati de invatare**, EDP, Bucuresti.
28. Verza, E., (1973), **Conduita verbală a școlarilor mici**, București, Ed. Didactică și Pedagogică.
29. Verza, E., (1977), **Dislalia și terapia ei**, București, Ed. Didactică și Pedagogică.
30. Verza, E., (1997), **Manualul de psihopedagogie specială**, București, Editura Didactică și Pedagogică.
31. Verza, E. (coord., 1997), **Metodologii contemporane în domeniul defectologiei și logopediei**,
32. Tipografia Universității din București.
33. Verza, E., (2003), **Tratat de logopedie**, București, Ed. Fundației Humanitas.
34. Verza, F.E., (2002), **Introducere în psihopedagogia specială și asistența socială**, București, Ed. Fundației Humanitas.
35. Verza, F. V. (2004), **Afectivitate și comunicare la copiii în dificultate**, București, Ed. Fundației Humanitas.
36. Vrasmas, E, Stanică, C., (1997) **Terapia tulburărilor de limbaj. Intervenții logopedice**, EDP, Bucuresti.
37. Vărășmaș, T. (2001), **Învățământul integrat și / sau incluziv**, Ed. Aramis, București.
38. Vărășmaș, T., Daunt, P., E., Mușu, I. (1996), **Integrarea în comunitate a copiilor cu cerințe**
39. **educative speciale**, Editura Alternative, București.